

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

Het Mestnestzwammetje op Schiermonnikoog

Op 25 november van het vorige jaar stonden er dankzij het zachte weer nog verrassend veel paddestoelen in de buitenste duinen van Schiermonnikoog. Aan de noordwestzijde van het eiland nabij strandpaal 2 vond ik in de helmduinen op een oppervlakte van één vierkante meter enkele kluitjes Mestnestzwammetjes (*Cyathus stercoreus*). De oproep van Leo Jalink in Coolia 35 indachtig, heb ik de vruchtlichamen zorgvuldig uitgegraven door het losse zand rondom te verwijderen. De groepjes vruchtlichamen waren zonder uitzondering aangehecht aan dode halmen van Helm, meestal op de grens van de bodem aan de basis van opstaande halmen, maar ook op begraven halmen en dan ogenschijnlijk in het naakte zand groeiend. Op het zandoppervlak lagen verspreid enkele konijnkeutels, maar er bestond zo te zien geen enkele relatie met *Cyathus*.

Het blijft merkwaardig dat deze soort twee ogenschijnlijk zo verschillende substraten bewoont: mest in schrale terreinen en dode resten van Helm. De overeenkomst tussen deze substraten is vermoedelijk de aanwezigheid van ligninerijk stro in een basische omgeving. Een ander gasteromyceetje, de Kogelwerper (*Sphaerobolus stellatus*), heb ik vaak op mest en rottende grashalmen aangetroffen, maar deze soort heeft geen voorkeur voor een bepaalde grassoort en komt ook veel voor op sterk verrot hout in zure omgeving.

Eef Arnolds, Holthe

LITERATUUR:

Jalink, L. 1992. Zoek eens naar het Mestnestzwammetje. Coolia 35(1): 13-14.

BOEKBESPREKINGEN

Roland Sabatier & Georges Becker, 1986. *Le gratin des Champignons*. Editions Jacques Glénat & Roland Sabatier. ISBN 2-7234-0624-5. Prijs: ca. f 110.

Het heeft mij altijd verbaasd dat er in Coolia geen bespreking heeft gestaan van dit werk. Na overleg met de redactie heb ik besloten om er alsnog enkele woorden aan te besteden.

In dit boek worden 100 soorten paddestoelen besproken en afgebeeld. Voor de tekst is Georges Becker verantwoordelijk, de tekeningen zijn gemaakt door Roland Sabatier. Per soort wordt de wetenschappelijke naam (met synoniemen), de Franse naam, een tekening van de doorsnede van het vruchtlichaam, de sporen en de sporée gegeven; een kalender van de maanden van het jaar waarin de soort (in Frankrijk) gevonden kan worden compleetert dit beschrijvende deel. Hierover valt weinig te zeggen, het is goed en informatief. Maar het belangrijkste van het boek zijn de habitustekeningen van de paddestoelen. Roland Sabatier is van huis uit illustrator van kinder- en schoolboeken en een amateur mycoloog. Uit zijn tekeningen blijkt zijn hele grote liefde voor paddestoelen. Hij heeft van iedere soort een

(menselijke) karikatuur gemaakt, gebaseerd op de wetenschappelijke of de Franse naam. Bij iedere paddestoel staat een korte beschrijving van de karikatuur. De tekeningen zijn stuk voor stuk juweeltjes. Denk je de toevoegingen weg, dan blijft er een natuurgetrouwe afbeelding van de betreffende soort over. De tekeningen zijn werkelijk razend knap en het is een puur genot om dit boek vaak door te bladeren. Het zou jammer zijn om de clou van de karikaturen hier uit te leggen, men moet ze zien! Enkele soorten springen er helemaal uit, nl. de Groene knolamaniet, de Parelamaniet, het Eekhoortjesbrood, de Puntige kaalkopjes, de Straatchampignon en de Grote stinkzwam. Ook Georges Becker is tot paddestoel verheven, hij is afgebeeld als *Amanita beckeri* Huysman. In de binnenzijde van de omslag, zowel voor als achter staan nog eens 36 soorten afgebeeld, die ook zonder de korte toelichting duidelijk tot de verbeelding spreken.

Voor educatieve doeleinden is dit boek bijzonder geschikt (ik leerde het kennen in het bezoekerscentrum van Meyendel bij Den Haag). Sinds ik het heb heeft het me al heel wat plezier bezorgd; ik gebruik het bij excursies en lezingen, en altijd met veel succes. Kortom, ik kan iedere paddestoelenliefhebber, van beginner tot doorgewinterde beroepsmycoloog dit boek van harte aanbevelen, ondanks de wat hoge prijs.

J.P.H.M. Adema

M.T. Veerkamp 1992. Paddestoelen in bosreservaten. Hinkeloord Reports 4: 1-123. Prijs f 25,-.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een mycosociologisch onderzoek in 16 bosreservaten verspreid over heel Nederland. Aan dit onderzoek, dat mogelijk gemaakt werd door een subsidie van het Prins Bernhardfonds, werd ook bijgedragen door een aantal leden van onze vereniging.

In deze 16 bosreservaten, dat wil zeggen bossen waar geen beheer meer wordt uitgevoerd, zijn proefvlakken van 1000 m² in een transect van 10 blokken van 10 m x 10 m, op paddestoelen geïnventariseerd. Veel aandacht is daarbij besteed aan korstzwammen.

Gedurende het onderzoek zijn 540 soorten gevonden, waarvan er 7 nieuw waren voor Nederland, waaronder een onbeschreven *Marasmiellus*. Het grootste deel van de soorten (53%) leeft op hout. In deze bosreservaten is 40% van de Nederlandse houtfungi gevonden. Mycorrhizapaddestoelen vormen 16% van het totale soorten aantal. Per reservaat varieert het soorten aantal van 45 tot 206. De meeste soorten komen voor in loofbossen op voedselrijke grond.

Om de verschillen in soortensamenstelling in deze reservaten te kunnen interpreteren, zijn binnen de mycorrhizafungi en de bodembewonende saprofyten verschillende oecologische groepen onderscheiden. De belangrijkste factoren voor de mycorrhizapaddestoelen blijken voorkomen bij loof- en naalddhout, voedselrijkdom van de bodem en dikte van de strooisellaag te zijn. Voor de indeling van de bodembewonende saprofyten spelen de kenmerken van het organisch-stofprofiel een belangrijke rol. In een inleidend hoofdstuk over de oecologie van paddestoelen worden deze kenmerken uitgebreid beschreven.

Het onderzoek vormt een belangrijke basis voor de studie naar de invloed van successie op de mycoflora. Betere kennis van oecologische groepen binnen mycorrhizapaddestoelen en saprophyten kan bijdragen tot de ontwikkeling van een systeem van indicatiewaarden van paddestoelen. Het rapport toont tot slot aan dat in bossen, waarin geen beheer meer wordt uitgevoerd, de rijkdom aan houtpaddestoelen weliswaar hoog kan zijn, maar de rijkdom aan

mycorrhizapaddestoelen verder zal afnemen in een situatie van hoge stikstofdepositie.

Het rapport is te verkrijgen via de bibliothecaris van de vereniging, H.A. van der Aa.

Thomas W. Kuyper

M.T. Veerkamp 1993. Paddestoelen in de provincie Flevoland. Rapport provincie Flevoland, 78 pp + bijlagen. Prijs f 10,-

In dit rapport wordt een beschrijving gegeven van de paddestoelenflora van de provincie Flevoland. Dankzij de activiteiten van de Werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders is deze provincie op mycologisch gebied goed bekend.

Uit het rapport blijkt dat Flevoland een zeer rijke en bijzondere paddestoelenflora bezit. In de soortenlijst in het rapport worden 1312 soorten genoemd, waarvan de helft tot de vrij zeldzame tot zeer zeldzame soorten behoort. Tenminste 131 soorten zijn karakteristiek voor Flevoland, dat wil zeggen dat zij verhoudingsgewijs tenminste driemaal zoveel voorkomen in Flevoland als in geheel Nederland. Tien soorten zijn tot nog toe alleen uit Flevoland bekend. Deze bijzondere rijkdom is een gevolg van het voorkomen van bossen op kalkrijke (schelpenrijke) bodems. Ook de grote variatie aan bodemtypen en aangeplante boomsoorten speelt een belangrijke rol.

Door middel van verspreidingskaartjes worden de verschillen tussen de provincie Flevoland en de rest van Nederland verduidelijkt. Niet alle verspreidingspatronen kunnen evenwel gemakkelijk verklaard worden. Wie had er gedacht dat *Mycena adonis* karakteristiek voor Flevoland is of dat *Marasmius rotula* op het nieuwe land sterk ondervertegenwoordigd is? Uit natuurbehoudsoogpunt belangrijk is de constatering dat verschillende soorten van voedselarme loof- en naaldbossen, die op het oude land sterk bedreigd zijn, op het kalkhoudende zand in Flevoland een nieuw biotoop hebben gevonden.

Analyse van de veranderingen in de mycorrhizapaddestoelen tussen 1975 en 1990 laat in Flevoland geen achteruitgang zien, dit in tegenstelling tot de rest van Nederland.

De vraag hoe de paddestoelenflora in Flevoland zich in de toekomst zal ontwikkelen wordt in een slothoofdstuk besproken. Ontwikkelt de mycoflora zich in de richting van de kalkbossen van Centraal Europa of zal de aftakeling zoals die zich heeft voorgedaan op de arme zandgronden in Nederland zich ook in Flevoland voordoen? Voor een belangrijk deel zal dit afhangen van de ontwikkeling van het humusprofiel, wat weer samenhangt met boomsoort en bodemtype. Deze twee factoren bepalen de afbreekbaarheid van strooisel en dus de mate van strooiselophoping, waardoor de mycologische rijkdom kan verminderen. De permanente proefvlakken van de Werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders zullen de basis moeten worden voor een verdere beantwoording van deze vraag.

Het rapport is te verkrijgen via de bibliothecaris van de vereniging, H.A. van der Aa.

Thomas W. Kuyper

BOEKAANKONDIGINGEN

J. Boersma & J. Wisman, 1992. Poddestoelnamen. Uitgave van de Fryske Akademy. 138 pags. f 15,--.

Dit is een standaardlijst van Friese paddestoelnamen. Een uitgebreide bespreking volgt in een volgende Coolia.